14e JAARGANG No. 3 20 OCT. '33

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Ds R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's-Gravenhage; Ds K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Ds C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Ds F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Ds A. Ringnalda, Ermelo; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Ds J. de Vries, Tilburg; Ds J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie: Dr C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers: OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling. Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar. Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: De waarde van het Oude Testament. I. — Uit de Schrift: Een vriend van God (Jac. 2 vs 23b). — Kerkelijk Leven: Mej. H. S. S. Kuyper † Ds Berkhoff over het woord „tempel". „Punten van overeenkomst". I. Justus-commissie Rotterdam-Delfshaven. — Lit. en Kunst: „Gods goochelaartjes", door Augusta de Wit. II. Mej. H. S. S. Kuyper † — Het Boek v. d. Week: Christus en het Menschelijk Lijden. — Uit de Historie: De Vereeniging van 1892. — Zending en Evangelisatie: Incidenteele samenwerking. — Persschouw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

De waarde van het Oude Testament

door Dr W. H. GISPEN, V. D. M. te Delft.

I.

Wie van onze vroegere Nederlandsche schilders houdt, wordt telkens weer getroffen door hun keus van Bijbelsche onderwerpen. En daarbij werd het Oude Testament heusch niet verwaarloosd.

Rembrandt schilderde o.a. het offer van Manoah, tafereelen uit het boek Ester en het groote doek, nu in het Mauritshuis, waarop David voor Koning Saul de harp speelt. Govert Flincks schilderij van Izaäks zegening van Jakob is één van de bekendste bewijzen voor onze stelling. De verrassing van de in 1926 gehouden Jan Steen-tentoonstelling in Leiden was, dat ook deze wel Bijbelsche schilderijen bleek gemaakt te hebben. We noemen slechts van de aan het Oude Testament ontleende voorstellingen: Simson in de handen der Filistijnen, en Ahasverus in woede ontstoken.

Ook in de letterkunde koos men vroeger Oud-Testamentische onderwerpen. Vondels „Adam in ballingschap", „Jozef in Dothan", „Jefta" en andere tragedies, steunen rechtstreeks op het Oude Testament, evenals Miltons „Paradise Lost". En hoe vertolkte onze groote dichter in zijn „Gijsbrecht van Amstel" het Serafijnenlied van Jesaja 6. Ook 'n Bilderdijk en Da Costa in lateren tijd, om van 'n Beets en Willem de Mérode nog te zwijgen, hebben verhalen in het Oude Testament als inspireerend bevonden. Hoeveel machtige brokken proza zijn ook tegenwoordig gewijd aan Oud-Testamentische figuren als bij voorbeeld de profeten. Zelfs door hen, die nu niet direct zoo'n hooge waarde aan de overige deelen van het Oude Testament toekennen. Waarlijk, 'n boek, dat zóó bevruchtend (ook op muzikaal gebied) gewerkt heeft en nog werkt, kan misschien niet te hoog worden getaxeerd. En de moderne schilderkunst is door het nagenoeg geheel loslaten van Oud-Testamentische motieven niet populairder of wil men: begrijpelijker geworden.

Wanneer ik dan ook voorts deze zijde van het Oude Testament, den Bijbel als boek van schoonheid, niet bespreek, is dat, om de veel gewichtiger vraag te overwegen: welke waarde heeft het Oude Testament, moet het Oude Testament hebben voor ons, Gereformeerde Christenen? De waarde, die het heeft, zullen we eraan moeten toekennen. Het mag niet onderschat, maar ook niet overschat worden. Beide is gebeurd en gebeurt helaas nog.

Men kan namelijk, wat de waardeering van het Oude Testament in de Christelijke Kerk betreft, onderscheiden tusschen 'n Marcionietische lijn (dat is de lijn der onderschatting van het Oude Testament) en 'n Judaïstische lijn, die onder invloed van het na-exilische Jodendom het Oude Testament overschat. En daardoor van invloed dreigt te berooven.

De juiste schatting van het Oude Testament is de Nieuw-Testamentische of wil men: door den Christus Zelf en Zijn apostelen, vooral Paulus, ons geboden. De Marcionietische lijn voedt de anti-semietische eischen van de nationaal-socialisten (al komen deze er hoe langer hoe meer van terug) en de „Deutsch-Kirchliche Bewegung" in Duitschland. De Judaïstische lijn mondt in het sectenwezen van Sabbathisten, Zevende Dags-Adventisten en Chiliastische stroomingen ook van tegenwoordig. De Nieuw-Testamentische beschouwing alleen taxeert het Oude Testament op de juiste waarde en doet recht ook aan zijn zelfgetuigenis. Maar schijnt, aan den anderen kant, niet alle moeilijkheden, die het Oude Testament ons biedt, op te lossen. 'n Voor-aanstaand Gereformeerd onderzoeker spreekt zelfs van „Het probleem van het Oude Testament". (Dr A. Noordtzij, 1927.)

De eerste vraag, die we echter moeten beantwoorden, is niet moeilijk. Wat we onder het Oude Testament verstaan, is spoedig gezegd. De naam is ontleend aan Paulus, die het in II Cor. 3:14 heeft over de Joden, wier „zinnen zijn verhard geworden. Want tot op den dag van heden blijft hetzelfde deksel in het lezen des Ouden Testaments, zonder ontdekt te worden, hetwelk door Christus te niet gedaan wordt." Paulus moge die uitdrukking „Oude Testament" bedoeld hebben in den zin van „verbond", dus niet als litteraire grootheid, het is aan deze uitdrukking te danken, dat de Kerk de twee deelen van de Schrift ging onderscheiden als „Oude" en „Nieuwe Testament". Daarnaast spreekt men echter ook van „Oude Testament" en „Nieuwe Testament" in den zin van „oude en nieuwe bedeeling van het één verbond der genade". Wij hebben het hier voornamelijk over het Oude Testament als het eerste deel van onzen Bijbel, de Schrift, die voor ons Goddelijk gezag heeft. De zoogenaamde apocriefe boeken, die de Roomschen aanvaarden, hebben voor ons Protestanten een zoodanig gezag niet.

Dit Oude Testament nu wordt door de Joden verdeeld in drieën: de Wet of Thora (het best weer te geven met „onderwijzing"), de Profeten en de hagiografa, heilige geschriften of Psalmen. Tot de Wet of Thora worden dan gerekend de vijf boeken van Mozes. De Profeten worden onderscheiden in vroegere profeten (te weten de boeken Jozua, Richteren, Samuel en Koningen), en in latere profeten (te weten Jesaja, Jeremia, Ezechiël en de twaalf kleine profeten). Tot de hagiografa of heilige geschriften behooren Psalmen, Spreuken, Job; Hooglied, Ruth, Klaagliederen, Prediker, Ester; Daniël, Ezra, Nehemia en de Kronieken.

In deze volgorde (de onze in de Statenvertaling is aan de Zeventigen ontleend en neemt de Joodsche driedeeling niet in acht) trof Jezus den Oud-Testamentischen canon aan en in zijn toen reeds afgesloten zijn hebben Jezus en de Apostelen hem aanvaard als zoodanig: als canoniek, als bekleed met Goddelijk gezag. Hij kwam (en daar hebt ge de Joodsche driedeeling in Zijn eigen woorden tot de discipelen na Zijn opstanding), om „de Wet van Mozes en Profeten en Psalmen te vervullen" (Lucas 24:44). Maar ook: Hij erkende het Oude Testament als één eenheid, daar Hij spreekt van „de Schrift" en „de Schriften", een éénheid, waaraan Hij goddelijk gezag toekent, want Jezus acht het einde van alle tegenspraak (denk maar aan de verzoeking in de woestijn) het: „er staat geschreven". Eveneens beschouwt hij het Oude Testament als een program, dat Hij komt vervullen, afwerken en in dit verband spreekt hij van: „het moest of het moet". „Moest de Christus niet alle deze dingen lijden en zoo in Zijne heerlijkheid ingaan?" Ook is het merkwaardig, dat Jezus zich soms op een schijnbare kleinigheid in het Oude Testament als gezaghebbend beroept, bij voorbeeld als Hij tegenover de Sadduceën, die de opstanding loochenen, zegt, dat God in de Schrift genoemd wordt „de God Abrahams, Izaäks en Jakobs" en toch een God der levenden is. En (wat wèl onderstreept mag worden) in Jezus' woorden wordt aan de geschiedenis van Abel, van Jona, van Lot en zijn vrouw en den ondergang van Sodom en Gomorra historisch karakter toegekend.

Nu kan men zich aan de klem van dit standpunt ten opzichte van het Oude Testament van onzen Heiland niet onttrekken met het argument der zoogenaamde accommodatietheorie: alsof Jezus zich eenvoudig in Zijn uitlatingen aan de heerschende meening van Zijn tijd- en landgenooten zou hebben aangepast. Hoe men het dan ook wendt, Jezus heeft dus in zoo'n punt niet de waarheid gesproken, in zoo'n cardinaal punt! Jezus kan dan in zaken van religie niet een betrouwbare gids worden genoemd. En is uit vergissing Jesaja 53 en Psalm 22 gaan uitvoeren als onderdeel van één absoluten Goddelijken eisch. Ook kan men niet zeggen (zooals o.a. Friedrich Delitzsch doet), dat Jezus niet alzóó gesproken heeft, maar dat het Evangelie is verjudaïseerd of verjoodscht. Dat we dus het oorspronkelijk Evangelie uit die Joodsche windselen moeten losmaken. De overlevering spreekt op dit punt eenparig en sterk. Het is maar niet iets incidenteels, doch Jezus heeft bij meerdere gelegenheden en volgens verschillende getuigen Zich over het Oude Testament in den boven omschreven zin uitgelaten en we moeten dus tot de conclusie komen, dat Jezus aan het Oude Testament de waarde heeft toegekend van een canoniek, een Goddelijk gezaghebbend boek.

De Apostelen en de Christelijke Kerk hebben Jezus in die waardschatting van het Oude Testament gevolgd. We noemen als sterk voorbeeld II Tim. 3:16 en 17, waar Paulus van de Schrift van het Oude Testament zegt: „al de Schrift is van God ingegeven, door God geïnspireerd".

Maar na Christus' heengaan van de aarde naar den hemel begon toch een moeilijk vraagstuk ten opzichte van 't O. T. zich voor te doen. Een vraagstuk, waarover tot op heden het laatste woord niet is gezegd. Het ligt in deze twee termen: Christus beschouwde het Oude Testament als Goddelijk gezaghebbend en Christus heeft den eisch, dien het Oude Testament Hem volgens eigen zeggen stelde, vervuld. „Het is volbracht".

UIT DE SCHRIFT

Een vriend van God.

En hij is een vriend van God genaamd geweest. Jac. 2:23b.

„Zeg mij wie uw vrienden zijn en ik zal u zeggen wie gij zijt", is een oud spreekwoord, waarvan de beteekenis nog dagelijks duidelijk in het licht treedt.

Vriendschap toch vormt een onmisbare schakel in den keten, die de menschen aan elkander verbindt.

De behoefte aan vriendschap is den mensch ingeschapen. Zij is een bewijs, dat hij aan zichzelf niet genoeg heeft, om zich gelukkig te gevoelen. Zij berust op overeenstemming van de neigingen en begeerten des harten.

Wij zoeken daarom de vriendschap van hen, met wie wij ons het meest één gevoelen in denken en handelen.

Wie dan ook inderdaad een goeden vriend heeft gevonden, met wien hij zich van harte één gevoelt, die mag zich verheugen in een kostelijken schat, waardoor het levensgenot niet weinig verhoogd wordt.

In de Heilige Schrift wordt de vriendschap dan ook als een heerlijke en begeerlijke zaak voorgesteld.

Of de vriendschap, die gesloten wordt, werkelijk bevorderlijk is aan het wederzijdsche heil van hen, die vriendschapsbanden hebben aangeknoopt, hangt echter af van den innerlijken toestand, waarin beiden verkeeren.

Menige vriendschapsband heeft in plaats van werkelijk heil, enkel ellende teweeg gebracht.

Hier dient dus goed te worden onderscheiden.

Gods Woord wijst ook ten deze ons den weg, als het ook bij de vriendschap onze aandacht vestigt op de groote tegenstelling: vriendschap Gods èn vriendschap der wereld. Zoo wie dan een vriend der wereld wil zijn, die wordt een vijand Gods genaamd. Jac. 4:4.

Alle vriendschap onder de menschen, van wel-

ken aard ook, ligt tenslotte tusschen deze beide polen: God en de wereld.

Aan Abraham nu wordt door den Heiligen Geest in ons tekstwoord getuigenis gegeven, dat hij een vriend van God is geweest.

Hiermede wordt hem een eeretitel toegekend van grootere waardij dan alle eeretitels, waarmede de koningen der aarde van hun gunst doen blijken.

Abraham een vriend van God.

Hij, een nietig zondig sterveling door vriendschapsbanden aan God, den Schepper des hemels en der aarde verbonden, zoodat Deze met hem omgaat als een man met zijn vriend.

Zulk een vriendschap is alleszins begeerlijk en profijtelijk.

Wie God tot Vriend heeft, mag zich verheugen in een vriendschap die alle heil verzekert voor lichaam en ziel, voor tijd en eeuwigheid.

Immers is God de almachtige Schepper des hemels en der aarde, terwijl alles, wat Hij bezit ten dienste staat van Zijne vrienden.

Te deelen in de vriendschap Gods is tevens te bezitten een bestendig goed, dat niemand ontnemen kan, omdat God zèlf onveranderlijk is in Zijn liefde tegenover Zijne vrienden.

* * *

Niet altijd, niet uit zichzelf, was Abraham een vriend van God.

Hij was van zichzelf een zondaar, dus van nature een vijand van God, die leefde in vervreemding van Hem!

Die vriendschap is door Abraham niet gezocht en aangeknoopt.

Zij is een bewijs van Gods zoekende liefde tot hem, en gewerkt door almachtige genade aan hem geopenbaard, en verzegeld in 't Verbond.

Van nature zoekt de mensch nóg niet de vriendschap Gods, maar die der wereld waarvan hij heil verwacht, — om evenwel bittere teleurstelling te vinden.

Alleen door hartveranderende genade van den Heiligen Geest leert de zondaar het verderfelijke inzien van de vriendschap der wereld en worden oog en hart gericht naar God als de bron van wezenlijk heil, bij Wien hij dan ook een toevlucht zoekt in leven en in sterven. Hij leert de wereld met al wat zij geeft schade achten, waarom hij haar vijandschap gaarne trotseert, om de vriendschap Gods te blijven genieten.

Bij Abraham is dat duidelijk gebleken uit zijn geloofsdaden, waarin hij openbaarde, dat hij in God zijn heil, zijn hoogst geluk beschouwde. Gods wil te doen werd ook zijn hoogste vreugd, zijn grootste goed.

* * *

De vriendschap Gods, waarin Abraham deelde en genoot, is ook voor ieder onzer onmisbaar tot troost in leven en sterven.

Zij wordt aangeboden in het Woord van God niet alleen, maar ook wordt haar bezit verzekerd aan allen, die ze zoeken in den weg door God verordineerd, Gods genade omhelzen in geloof.

Is haar bezit reeds uw voorrecht?

Gewichtige vraag, welker beantwoording geen uitstel lijdt.

Wie niet een vriend van God is geworden, wordt een vijand Gods gesteld.

Een vijand Gods, iets ontzettenders is er niet.

Het wil zeggen onder Zijn toorn te liggen voor tijd en eeuwigheid.

Zoo nu is aller toestand van nature, door den val in zonde.

Een vriend van God te zijn!

Dit is het oogmerk, waarmede God Zijn evangelie ons laat prediken. 't Evangelie, dat heenwijst naar Jezus Christus, Die Zichzelf gegeven heeft in den dood, opdat wij, vijanden Gods zijnde, met Hem verzoend zouden worden door den dood Zijns Zoons, en Zijne vrienden zouden worden, die in Zijn wegen wandelen.

Zoeken wij Hem, die gezegd heeft: „wie Mij vindt, vindt het leven en trekt een welgevallen van den Vader".

Door het geloof vereenigd met Hem worden ook wij „vrienden Gods" genaamd, en erfgenamen van een onvergankelijk goed.

A. D.

KERKELIJK LEVEN

Mejuffrouw H. S. S. Kuyper. †

Ontstellend snel heeft Mejuffr. H. S. S. Kuyper dit leven verlaten. In het buitenland gaf deze met hart en ziel voor Nederland werkende zuiver Hollandsche vrouw haar geest in Vaders handen. Ook dàt is een bijzonderheid, welke min of meer typeerend heeten kan voor dit veelzijdig leven, dat naar vele zijden en naar vele oorden open wilde staan, en — dit vermocht.

Het staat aan ons niet, hier, in déze rubriek, iets te zeggen, dat haar nagedachtenis zou willen eeren uit een oogpunt van kunst en letteren. Daarvoor is deze rubriek de aangewezene niet, mijn pen de geschikte niet.

Maar wèl mogen wij hier een woord van warme erkentelijkheid uitspreken voor wat Mejuffrouw Kuyper heeft verricht voor ons kerkelijk leven in de organisatie en de leiding van den Bond van Meisjesvereenigingen op Gereformeerden grondslag. O neen, voor dàt werk was niet de heldenmoed noodig, dien Ds E. J. Vonkenberg gehad heeft, hij, aan wien ons volk zoo onnoemelijk veel te danken heeft in de prachtige organisatie van onze Jongelingsvereenigingen op Gereformeerden grondslag. Toen Mejuffrouw Kuyper zich gaf aan de meisjes, toen kon zij profiteeren van het pionierswerk, dat Ds Vonkenberg gedaan had. Veel van zijn werkplan, veel van zijn werkmethoden, veel van zijn propaganda en organisatietechniek kon Mejuffrouw Kuyper zóó maar overzien, en overnemen. Bovendien, Ds Vonkenberg begon alleen, en heeft met taaie kracht en met bizonder inzicht in de mogelijkheden van zijn tijd en zijn toekomst den last alleen gedragen, toen 't werk beginnen moest, maar Mejuffrouw Kuyper had een haag van menschen om zich heen.

Maar dit alles doet niets af van de bizondere verdiensten, die zij voor ons volk, met name voor ons kerkelijk leven, gehad heeft. Integendeel, — het eert haar. De groote naam, dien zij 't voorrecht had te dragen, heeft nimmer haar gelokt op een geisoleerde plaats. Ze heeft haar zeer persoonlijken aanleg, haar zeer aparten levensgang, haar vooral in de eerste, toen nog veelszins onze cultuur-armoede blootleggende, periode, zeer opvallend „Kultur-verständnis" nimmer gebruikt tot vereenzaming, doch is met beide handen naar de anderen zich blijven wenden, zoekend naar contact in 't werk. En zoo heeft zij haar Bond gezond gemaakt en sterk. Het eigene, dat aan de eruditie van de vrouwelijke jeugd dient zichtbaar te blijven, dat heeft ze nooit verwaarloosd; m.i. droeg niet slechts het Bondsorgaan, doch ook de werkmethode van den Bond inderdaad dat speciale stempel, dat den Bond als meisjesbond diende te ijken. Maar daarnaast heeft deze Bond een werkprogram aanvaard, dat aanstaande vrouwen en moeders van gereformeerde geboorte kon bekwamen voor haar levensroeping, en voor de gezondheid van de kerken, en daardoor van ons volksleven, bizonder veel verwachten doet.

Dat deze Bond zoo frisch is, en zoo krachtig nù, anno 1933, zegt toch wel heel wat. Er is zeer veel veranderd in ons leven, sedert dien eersten tijd, toen Mejuffrouw Kuyper ons verlegen, arme volkspubliekje stom-verbaasd ontmoette bij haar spreekbeurten over een reis naar een of ander middelpunt van Europeesche, of ook Amerikaansche cultuur. Wij zijn in een paar jaar heel wat anders, „breeder", geworden, de afstand tusschen 't plekje, waar onze wieg eens stond en àndere deelen van de wereld, is voor ons âllen langzamerhand veel kleiner geworden.

Maar temidden van een snel opwassend Calvinistenvolk, dat al dichter bij zijn eigen leiders is komen te staan, en veel interne afstanden heeft overwonnen, is Mejuffrouw H. S. S. Kuyper op de plaats der eer gebleven, gaarne gehuldigd door velen, heusch niet alleen door gulle gereformeerde meisjes. Wat zij oorspronkelijk door geboorte had, dat heeft zij eerst behouden, later versterkt, door eigen scheppend, blijvend werk, door eigen hand te leggen aan het groote levenswerk van „mijn Vader".

„Mijn Vader", — men hoort haar dat nog zeggen. Maar zulk een dochter mocht het zeggen. Want als ze zei: „mijn Vader", dan bedoelde ze meteen: „ons aller voorganger".

Wij hebben voor dit leven grooten eerbied en blijven er ook om kerkelijke redenen, dankbaar voor.

K. S.

Ds Berkhoff over het woord „tempel".

We meldden den uitgang van Ds Berkhoff uit de Chr. Geref. Kerk en zijn overgang naar de Herv. Kerk. We zeiden er niet veel van: de sprong is wel zóó groot, dat het betoog van Ds Berkhoff ten bewijze van zijn stelling, dat de sprong eigenlijk heelemaal geen sprong, maar een volmaakte daad-van-rust was, ons weinig indruk scheen te zullen maken.

Even glimlachten we, toen we lazen, hoe Ds Berkhoff het woord „tempel" afleidde van een Latijnsch werkwoord, dat „turen" zou beteekenen: waarmee dan dat „turen" (naar de wolken) als de daad der (advents)gemeente zou zijn gedemonstreerd (uit de taal der heidenen, wel te verstaan). We ontvingen van Dr G. J. D. Aalders daarover dit stukje:

> In „De Standaard" van Dinsdag 3 October j.l. komt een stukje voor over het toetreden van Ds A. M. Berkhoff tot de Ned. Herv. Kerk, ontleend aan een vraaggesprek, dat het „Friesch Dagblad" met genoemden predikant had.
>
> Het ligt niet in mijn bedoeling, om op de daar aangeroerde zaken in te gaan, doch op één passage uit het interview wil ik toch even wijzen.
>
> Ds Berkhoff zeide daarin het volgende: „Gelijk echter Simeon met allen, „die de verlossing te Jeruzalem verwachtten", bleven opgaan naar den tempel Gods, hoezeer ook gedeformeerd, om er, zooals het woord „tempel" (tu emplum van tuere = turen) uitdrukt, den Christus Gods te verwachten, zoo wenscht de echte adventchristen het contact te behouden met de Kerk Gods om, haar mede toebereidend voor dien grooten Dag, den Heere Jezus op de wolken te verwachten".
>
> Met meer dan gewone verbazing heb ik de verklaring van het woord „tempel" gelezen.
>
> Dat Ds B. de afleiding ervan niet weet, neem ik hem niet kwalijk, doch dat hij er dan toch maar één op den gis af geeft, ja er zelfs een heele beschouwing op grondt, dat is wel heel erg.
>
> „Tempel" komt van het Latijnsche woord templum, welk woord komt van een wortel, die beteekent: afsnijden, afbakenen. Oorspronkelijk beduidde het de ruimte, die de Romeinsche augur (vogelwichelaar) aan den hemel en op de aarde met zijn staf afbakende, waar binnen hij de vlucht der vogels waarnam, om daaruit op te maken of de voorteekens gunstig of ongunstig waren. Later wordt dan iedere heilige ruimte templum genoemd en zoo ontwikkelt zich daaruit verder de beteekenis van: heiligdom, tempel.
>
> Het woord heeft dus met tuere (bedoeld is waarschijnlijk tueri) niets te maken.
>
> Ieder Latijnsch woordenboek, dat op de hoogte van den tijd is, kan Ds Berkhoff de juiste verklaring geven.

Tot zoover Dr Aalders.

Ook „De Wekker" las wat Ds Berkhoff schreef, en vermeerderde toen het aantal taalvernuftigheden met één: het blad kwam zoo te zeggen: turen, turen, tureluursch. Waarmee de zaak was afgedaan.

Hierboven evenwel vinden onze lezers een argument.

Overigens kent de bijbel het woord tempel niet, want het is nòch Grieksch, nòch Hebreeuwsch.

K. S.

„Punten van overeenkomst". (I).

Onlangs had ik het genoegen, voor een vergadering te spreken over het onderwerp: Christus in de heilige geschiedenis. Thema der rede was ongeveer hetzelfde, als wat ik eens in „De Reformatie" vluchtig aanduidde in een drietal hoofdartikelen, ter besluiting van een jaargang, over het onderwerp: „Iets over de eenheid der „Heilsgeschiedenis" in verband met onze prediking" (met name over de z.g. „historische stoffen", nrs 50, 51, 52 v. d. 11en jaargang).

In die causerie werd dus wederom als eisch van de Gereformeerde gedachte gesteld, dat men de prediking over historische stoffen niet zou maken tot een verkondiging van den mensch, doch van den Christus. Want Christus was immer „in" de heilige geschiedenis. Hij was er overal, in het Oude en in het Nieuwe Testament. Op welke wijze Hij dat was en is, dat zijn vragen, die hier nu verder niet ter zake doen. Genoeg zij, eraan te herinneren, dat vastgehouden werd aan de gedachte: dat ook in onze prediking over de „historische stoffen" van het Oude Testament de Christus viel te verkondigen, en niet de vrome mensch, en niet de bevinding, en niet de ervaring van de vromen in datgene, wat zij met die zeer bepaalde personen, die in het bijbelsch bericht optreden, gemeen hebben. Immers, die speciale personen hebben slechts dáárom (in onderscheiding van duizenden anderen, die „eenzelfde" drama van strijd en zegepraal hebben doorleefd als zij) een plaats gekregen in het bijbelsch bericht, omdat God door hen, en in hen, en in hun tijd, iets gewerkt heeft, waardoor zij „onderscheiden" waren van al die anderen. Iets, dat voor hén alléén was, iets, dat hûn alléén opgelegd werd. Iets, dat bij hén speciaal is, iets dat in de „kerk" niet generaal, doch individueel is, omdat elk oogenblik van den „dag des HEEREN" zijn eigen werk en zijn eigen plaats en zijn eigen speciale dag-verrichting heeft in den „dag des Heeren", welke dag, zoo men weet, vele eeuwen doorloopt: hij is er immers van den „uchtendstond" van het intreden der genade, tot aan de wederkomst van Christus toe. Slechts in zooverre dat speciale beteekenis had voor de volgende eeuwen, werd het opgeteekend.

De vergadering, bovenbedoeld, werd, dank zij de aanwezigheid van vele tot bespreking bereide hoorders, tegen het einde zeer interessant; immers, bij de volgende bespreking kwam er gelegenheid, op sommige dingen nog dieper in te gaan.

En nu ben ik zoo ongeveer, waar ik wezen wil.

Eén der sprekers toch bracht vragenderwijs het punt ter sprake van het aanwijzen, in de prediking, van „punten van overeenkomst" tusschen „bijbelheiligen" en Christus.

Men voelt, bij eenig nadenken, wel, waar de spreker heen wilde, en waar de moeilijkheid lag. Vooral ook, hoe men er in de practijk toe kómt, een punt als dit aan de orde te stellen.

Want, wat dit laatste betreft: heel de vergadering was het er vrijwel over eens, dat óók de prediking over historische stoffen Christusprediking moet zijn. Dat men niet na het verhaal te hebben oververteld, altijd maar weer moet terugkeeren tot de vrome ziel. Als ik b.v. deze week in een niet-Gereformeerd blad lees, hoe, nota bene, de „diepe slaap", dat bekende openbarings-middel Gods uit het Oude Testament, welke „diepe slaap" met geweld, en heelemaal niet door de schuld of de zwakheid van Abraham eens (blijkens Gen. 15) op Abraham „viel", en die hem geschikt maken moest voor het ontvangen der in Genesis 15 beschreven Godsopenbaring, hoe, nog eens, die „diepe